

عنوان

بررسی میزان استفاده از تکنولوژی‌های رسانه‌ای و رابطه آن با کیفیت زندگی مرتبط با سلامت در دانش آموزان دوره متوسطه شهر کرمانشاه

سید رامین قاسمی (کارشناس ارشد رفاه اجتماعی)

نادر رجیبی گیلان (کارشناس ارشد پژوهش اجتماعی)

در دنیای کنونی که ابداعات و پیشرفت‌های تکنولوژی، سرعتی غیرقابل باور به خود گرفته است، پدید آمدن ابزارها، فناوری‌ها و خدمات نوین، تغییراتی سریع و مکرر در سبک زندگی انسان‌ها بویژه نسل جوان ایجاد کرده است. یکی از عرصه‌های مهم نوآوری‌های فناوری در عصر حاضر، تکنولوژی‌های مرتبط با رسانه‌ها، ابزارها و شبکه‌های ارتباطی است. از این موارد می‌توان به رایانه، اینترنت، ماهواره، تلویزیون، موبایل و شبکه‌های متنوع اجتماعی و مجازی اشاره نمود که نسل جدید را کاملاً به خود مشغول ساخته است. تکنولوژی‌های ارتباطی همچون تلویزیون، موبایل، کامپیوتر و دیگر موارد مشابه در کنار نقش اساسی و مهمی که در افزایش رفاه و آسایش بشر ایفا می‌کنند، دارای جنبه‌های مضر و آسیب‌رسان بسیاری نیز می‌باشند. با توجه به ماهیت جذاب و سرگرم‌کننده رسانه و تکنولوژی‌های ارتباطی و سرگرمی‌های مرتبط با آن، کودکان و نوجوانان بیشترین کشش و استفاده را از این ابزارها دارند و بنابراین بیش از همه در معرض آسیب‌های آن قرار دارند. رسانه‌ها، اعم از رسانه‌های سنتی همچون تلویزیون تا رسانه‌های جدید (مانند موبایل، تبلت و شبکه‌های اجتماعی)، نیرویی غالب در زندگی کودکان و نوجوانان می‌باشند. آمارها بیانگر گسترش استفاده از ابزارهایی نظیر کامپیوتر موبایل و بازی‌های دیجیتال در بین کودکان، نوجوانان و جوانان است.

علیرغم بررسی اثرات استفاده از تکنولوژی‌های ارتباطی بر جنبه‌های مختلف سلامت همچون چاقی، مشکلات خواب و انتخاب‌های نامناسب غذایی، بررسی ارتباط آن با کیفیت زندگی مرتبط با سلامت کمتر مورد توجه قرار گرفته است. کیفیت زندگی مرتبط با سلامت یکی از ابزارهای سنجش سلامت در ابعاد جسمی و روانی و یکی از پیامدهای مهم سلامت است.

در کنار تمامی موارد ذکر شده، گسترش استفاده از فن‌آوری‌های نوین و امکانات مرتبط با رایانه در جامعه، سبب بروز نگرانی در خصوص رسوخ فرهنگ و سبک زندگی غربی در نسل جوان و نوجوان جامعه شده و از این رو پژوهش در این حوزه جهت شناخت هر چه بیشتر موضوع، از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. از این رو این پژوهش با هدف بررسی وضعیت استفاده از تکنولوژی‌های نوین رسانه‌ای و رابطه آن با کیفیت زندگی مرتبط با سلامت در دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر کرمانشاه به انجام رسید. این پژوهش با کد ۹۴۲۶۸ در سال ۱۳۹۴ در مرکز تحقیقات توسعه اجتماعی و ارتقاء سلامت (مرکز SDH) و همچنین شورای پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه به تصویب رسید.

میانگین نمره کیفیت زندگی کلی پاسخگویان $15/76 \pm 62/33$ از ۱۰۰ نمره بود. نتایج تحلیل همبستگی پیرسون نشان داد که بین سن، عملکرد تحصیلی، تعداد افراد خانوار و فعالیت ورزشی با کیفیت زندگی کلی همبستگی معناداری وجود دارد ($p < 0.05$). نتایج پژوهش نشان داد که $0/61/1$ ، $0/87/2$ ، $0/26/4$ ، $0/86/9$ و $0/26/9$ از پاسخگویان به ترتیب از کامپیوتر یا لپ‌تاپ، موبایل، تبلت، تلویزیون و ماهواره استفاده روزانه داشته‌اند. بین میانگین نمره کیفیت زندگی کلی پاسخگویان از نظر میزان استفاده از موبایل، تبلت و ماهواره با تفاوت معناداری مشاهده شد. بطوریکه افرادی که روزانه بیش از ۲ ساعت به تماشای ماهواره پرداخته‌اند، کیفیت زندگی پایین‌تری داشتند. همچنین در خصوص موبایل و تبلت، افرادی که روزانه کمتر از ۲ ساعت استفاده می‌کرده‌اند، کیفیت زندگی بهتری نسبت به افرادی که اصلاً استفاده نمی‌کرده یا بیش از دو ساعت استفاده می‌کرده‌اند داشته‌اند.

بر این اساس نکات و پیشنهادات زیر قابل ارائه می‌باشد:

نتایج این پژوهش نشان داد که بجز «ماهواره» که استفاده زیاد از آن با نمرات پایین‌تر کیفیت زندگی رابطه داشته و «تلویزیون» که میزان استفاده از آن با کیفیت زندگی رابطه معنادار نداشت، در مورد دیگر وسایل (موبایل، تبلت، کامپیوتر و لپ‌تاپ) استفاده‌ی تا دو ساعت در روز، در مقایسه با عدم استفاده یا بیش از دو ساعت، در بیشتر موارد، با نمرات بهتر کیفیت زندگی مرتبط با سلامت همراه بوده است. بنابراین نگاه یک‌سویه و منفی نسبت به استفاده از تکنولوژی‌های نوین ارتباطی در نوجوانان صحیح نیست و بهتر است خانواده‌ها استفاده منطقی و معقول - در حدی کمتر از ۲ ساعت در روز - را مورد پذیرش قرار دهند. اما با توجه به اینکه نتایج این مطالعه در خصوص محتوای تکنولوژی‌های نوین نبوده و صرفاً زمان مورد استفاده را مورد بررسی قرار داده است، لازم است که در خصوص محتوای مورد استفاده در هنگام بکارگیری این وسایل، پژوهش‌های دیگری صورت گیرد. در این زمینه پیشنهاد می‌شود سازمانهایی مانند آموزش و پرورش، اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی و

وزارت بهداشت، یکی از اولویتهای پژوهشی خود را به این موضوع اختصاص داده و در این خصوص سرمایه گذاری پژوهشی انجام دهند..

بر اساس نتایج این تحقیق، بیش از ۸۷ درصد دانش آموزان از موبایل استفاده داشته اند و ۳۶ درصد آنان بیش از ۲ ساعت در روز استفاده می نموده اند. از این رو ضمن لزوم توجه سازمانهای مسئول به تولید محتوای مناسب، می بایستی برنامه های جدی برای گسترش امکانات و تبلیغ فعالیتها و سرگرمی های جایگزین نظیر گسترش امکانات ورزشی، پارکها و امکانات فرهنگی و اجتماعی ضروری است.

نتایج این مطالعه جهت چاپ در مجله های علمی پژوهشی معتبر در دست اقدام است اما به دلیل رسالت مرکز، نتایج آن به منظور بهره برداری و ارائه برنامه های مدیریتی و سیاستگذاری در سلامت برای ذینفعان ارائه می گردد..